

Rapport om huvudstadssamarbetet Stockholms stad - kanton Sarajevo och frivillig återvandring för flyktingar

I stadens mottagande av flyktingar ligger, förutom en satsning på integration, även ett erbjudande om stöd till frivillig återvandring. Bland de nya stockholmarna är det många som har kommit till Sverige som flyktingar. För många är livet i exil en väntan på att kunna flytta tillbaka till sitt hemland. Integration är en grund för en väl planerad återvandring. En återvandring är en lång process och inte möjlig som en enkel resa tillbaka. År 1989 beslutade riksdagen att flyktingars återvandring från Sverige skall vara frivillig och noga planerad.

Huvudstadssamarbete Stockholms stad – kanton Sarajevo

Stockholms stad har sedan 1995 ett engagemang i Bosnien - Hercegovina (BiH) genom ett huvudstadssamarbete med Kanton Sarajevo och ett nära samarbete med Ekonomiska Institutet i Sarajevo. Tyngdpunkten i samarbetet ligger på utbildningsinsatser som svarar mot BiH:s strukturella omvandling och uppbyggnad. Syftet är - förutom att genom återuppbyggnad, utbildning och anpassning till BiH's strukturella omvandling - även att underlätta och främja återvandring.

Samarbetsområdena är:

3:e gymnasiet i Sarajevo

Under 1998 påbörjades en återuppbyggnad av skolan. Stockholm har bidragit med byggnadsfunktionskunnandet, alla inventarier, läromedel och naturvetenskaplig utrustning, datorer, kopieringsmaskiner m.m. Skolor och stadsdelar i Stockholm har gjort insamlingar av läromedel, möbler och kläder. Lärarna har erhållit stipendier på 35-50 DM (tyska mark) per månad. Gymnasiet har i dag en kapacitet på cirka 850 utbildningsplatser.

Syfte:

- överbrygga utbildningsklyftor
 - komplettera tidigare utbildningar och
 - lägga grunden för ett fortsatt framtida samarbete mellan gymnasiesektorer i Kanton Sarajevo
 - ge möjlighet för lärare och elever bland bosniska flyktingar att återvända
- Projektsamordnare var Ove Rådberg och projektledare Perry Lingman.

Finansiär: US-AID, Stockholms stad och Kanton Sarajevo

Gymnasiet i Dobrinja – vänortsprojekt

Idag är Blackebergs gymnasium i Stockholm skolans vänortsgymnasium.

Finansiär: Skolan har under 2003 och 2004 erhållit ekonomiskt stöd till läromedel ur Kommunstyrelsens anslag till skolprojekten i Sarajevo.

ECDL-utbildningar

EDCL-utbildningar, europeiska datakörkortet, anordnas på olika ställen i BiH för lärare, krigsinvalider och numera också generellt till intresserade. Många hundratals personer har certifierats och BiH kommer nu att få en nationell licens.

Finansiär: Kommunstyrelsen anslag

Ekonomiska Institutet i kanton Sarajevo

Ekonomiska Institutet i kanton Sarajevo har vid två tillfällen genomfört utbildningar i företagsekonomi för ekonomer bland flyktingar.

Utbildningarna har omfattat

- satsning på småföretagarverksamhet främst för boende i Sarajevo men även för flyktingar i Sverige i återvandringssyfte har genomförts

Utbildningen i sin helhet ägde rum vid Ekonomiska Institutet i Sarajevo år 2000. Kurser i "Starta-eget" fortsätter att anordnas genom Ekonomiska Institutet

En kursbok har utarbetats gemensamt av Stockholms stad och Ekonomiska Institutet i Sarajevo. Boken har även tryckts upp i en reviderad upplaga. Under 2005 kommer en 3:e omarbetad upplaga att produceras.

Finansiär: Kommunstyrelsens anslag för utbildningsinsatser och statsbidrag.

Andrahandsmarknad för vitvaror

I ett samarbete med de kommunala bostadsföretagen, Svenska bostäder, Familjebostäder och Stockholmshem har ett bolag bildats, SWE-BOS som fraktar begagnade vitvaror till Sarajevo för andrahandsförsäljning. Rainbow Sweden ansvarar för insamling av varor och för frakten medan krigsinvalidernas organisation i Bosnien-Hercegovina ansvarar för försäljningen.

Finansiär: Intäkter från försäljning

Återvandringskontoret

Återvandringskontoret är en verksamhet inom utbildningsförvaltningen i Stockholms stads. Verksamheten startade i mars 1997 i syfte att stödja, främst genom projekt, den enskilde flyktingens möjlighet att realisera en frivillig återvandring till sitt hemland. Verksamheten riktade sig i första hand till den stora gruppen bosniska flyktingar som Sverige tagit emot sedan 1993. Projekten finansieras i huvudsak av externa bidragsgivare.

Återvandringkontoret stöder frivillig återvandring genom:

- att vara rådgivande för enskilda flyktingar som vill återvändra
- att vara en resurs för anställda i staden gällande återvandringsfrågor
- att samverka med myndigheter, nationella och internationella organisationer
- att i olika projekt stödja möjligheten att realisera en återvandring
- att kontinuerligt sprida information om återvandring
- att ingå i olika nätverk

Projekt

Nedan följer en redovisning av projekt som genomförts/alternativt pågår.

Bosnisk revisors- och bokföringsutbildning - 1998 och 1999

- *för flyktingar med ekonomutbildning från BiH för att underlätta arbets- och försörjningsmöjligheter i hemlandet.*

Lärare rekryterades från Ekonomiska Institutet i Sarajevo. Utbildningen gavs under två tillfällen, hösten 1998 och våren 1999 i Stockholm. Utbildningen ledde till formell behörighet och garantier till arbete i Bosnien. Utbildningen finansierades genom medel från SIV (idag Migrationsverket)

Finansiär: Migrationsverket

Fastighetsförvaltarutbildning och projektledning - 1997 och 1999

- *för bosniska flyktingar med kvalificerad akademisk bakgrund för att underlätta arbets- och försörjningsmöjligheter i hemlandet.*

Utbildningarna genomfördes på KTH (Kungliga Tekniska högskolan) och finansierades genom LAN inom ramen för satsningar på arbetslösa invandrare

Finansiär: LAN

"Rättshjälp till bosniska flyktingar att återta sin egendom" - 1999-2004

- *för kostnadsfri rättshjälp vid anspråk på äganderätten till egendom i Republika Srpska i BiH.*

Projektet omfattade 2000 ärenden, varav 1500 från Sverige. Cirka 99% har fått tillbaka sin egendom genom projektet.

Finansiär: EU-kommissionen och Stockholms stad.

"Starta eget i Bosnien." Samverkan Stockholm - Sarajevo – 2000 ff

- *för att underlätta arbets- och försörjningsmöjligheter i hemlandet.*

Behörig att söka var den som ville återvändra till Bosnien och som ville starta eget företag. Kurslitteraturen sammansattes speciellt för denna utbildning som genomförs i sin helhet på Ekonomiska Institutet i Sarajevo.

Finansiär: Ekonomiska Institutet, Stockholms stad och Kanton Sarajevo.

Enkätundersökning - 2001

- *för att få en uppfattning om problematiken med återvandring till BiH och för att informera kommuner i Sverige om situationen och därigenom bidra till bästa stöd för frivillig återvandring.*

Enkäten utgick till samtliga bosnier i Sverige som deltog i juristprojektet "Rättshjälp till bosniska flyktingar att återta sin egendom". Svaren visade att de flesta önskade återvändra om möjligheten till försörjning fanns.

Finansiär: Stockholms stad

Rekognoseringsresa till Banja Luka - 2002

- *för att flyktingar boende i staden, som deltog i juristprojektet "Rättshjälp till bosniska flyktingar att återta sin egendom", personligen skulle få möta de jurister, som vi samarbetade med, och biträdande flyktingministern i Republika Srpska i BiH.*

Finansiär: Migrationsverket och Stockholms stad

Program för human återvandring - 2003 - 2005

- *för uppbyggnad av lokala strukturer som stöder såväl återvandring som lokal demokratisk och ekonomisk utveckling.*

Målet är att förbättra möjligheterna för flyktingar att återvändra genom att förbättra sociala och ekonomiska förhållanden i lokala områden. I fyra kommuner, Srebrenica, Banja Luka, Ilijas och Jajce i BiH har etablerats "Center för Lokal Utveckling" under sommaren 2004 med specialutbildad personal för detta ändamål. De utvalda kommunerna för projektet har alla en stor grupp flyktingar som är bosatta i Sverige. Verksamheten vid CLU har i skrivandets stund pågått i 6 månader. Erfarenheterna hittills är mycket goda. Projektet har bl a lett till att Bosnien-Hercegovina riksförbund, Serbiska Riksförbundet och Kroatiska Riksförbundet för första gången sedan krigsutbrottet på Balkan samarbetar i syfte att stödja projektet och ge möjligheter för sina medlemmar att realisera en återvandring och återintegration i det forna hemlandet. Projektet röner stor internationell uppmärksamhet och samarbetar med olika hjälporganisationer, som är verksamma i Bosnien och Hercegovina.

EU-flyktingfonden har i diskussioner med förvaltningen ställt sig positiv till att bevilja medel för en fortsättning av verksamheten och en utökning till andra

kommuner i B-H för 2006-07. Inriktningen är att de samarbetande kommunerna succesivt tar över verksamheten i egen regi och därmed skapar möjligheter för satsningar i andra kommuner.

Finansiär: EU-flyktingfonden, Migrationsverket och Stockholms stad

Vägledning för återkomst - 2003

□ *är en bok som riktar sig till den som vill återvändra till Bosnien-Hercegovina.*

Tidskriften Bosnisk Post har sammanställt nya lagar, regler och förhållanden som gäller i BiH. Återvändringkontoret har medverkat i projektgruppen. Boken skickas genom Återvändringskontoret till de som har/haft sitt ärende i juristprojektet. I Stockholm får medborgarkontor och stadsdelar exemplar av boken.

Finansiär: EU-flyktingfonden.

Utvecklingscenter i Arbil Irakiska Kurdistan - 2004 - 2005

□ *för att underlätta återvandring och stödja civil demokratisk utveckling, genom att ta tillvara demokratiska idéer som återvandrare för med sig från Sverige och genom att underlätta tillgänglighet till information.*

Ett utbildningsmaterial för samhällsväglare på Utvecklingscentret har utarbetats av Återvändringskontoret och översatts till Kurdiska språket.

Finansiär: Migrationsverket och Stockholms stad. Medel för implementering av verksamheten kommer att sökas från SIDA.

Kurdiska med latinska alfabetet - 2005-2005

□ *som stöd för lärare att återvända och för barn att lättare kunna integrera sig vid återvandring*

Projektet är även att se som stöd till det kurdiska utbildningsministeriet i norra Irak i satsningen på obligatorisk undervisning i kurdiska språket skrivet med latinska bokstäver.

Finansiär: Migrationsverket och Stockholms stad. Medel för en fortsättning kommer att sökas från SIDA.

Ett somaliskt nätverk bildades - 2001

□ *syftet var att koppla samman återvandring och återuppbyggnad i projektansökningar och att uppmana svenska staten att beakta återvändringsaspekten vid utvecklingsbistånd.*

En skrivelse till UD, SIDA och Migrationsverket angående stöd för sammankoppling återvandring/återuppbyggnad undertecknades av nätverkets olika deltagare.

Information

Information om huvudstadssamarbetet och frivillig återvandring sprids via

- kontaktpersoner, som utsetts på stadsdelar, socialkontor och medborgarkontor
- Stockholms stads hemsida
- Migrationsverkets nätverk "Dialog och fokusgrupp" om Irak och Kurdistan samt via ett nätverk om Bosnien-Hercegovina
- information vid möten och konferenser om återvändringskontorets verksamhet

- aktuella informationsblad
- en skrift som framställts tillsammans med andra grupper och Migrationsverket för att underlätta planering inför återvandring
- kontakter med
 - somaliska grupper
 - kurdiska grupper
 - irakiska grupper
 - bosniska grupper
 - assyriska grupper

Ove Rådberg
Projektsamordnare